

Utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till läropliktslag och till vissa lagar som har samband med den

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS tackar för möjligheten att kommentera regeringens proposition till riksdagen med förslag till läropliktslag och till vissa lagar som har samband med den. (Suomeksi alhalla)

Utlåtande i korthet:

- FSS välkomnar regeringens målsättning om att höja utbildnings- och kunskapsnivån, öka den utbildningsmässiga jämlikheten och minska skillnaderna i lärande i Finland. Dock understryker förbundet **att förlängningen av läroplikten inte garanterar att målsättningen uppfylls men sätter krav på den unga individen**. FSS motsätter sig en förlängning av läroplikten.
- Att läroplikten höjs till 18 år garanterar inte att de studerande utexamineras från andra stadiet. Majoriteten av de som utexamineras från andra stadiet är 19 år. **Att läroplikten upphör vid 18 år innebär att den unga därefter kan avbryta sina studier**.
- Den grundläggande **utbildningen ska vara jämlik, skillnader mellan regioner och skolor ska minskas**. Samtliga som går ut årskurs 9 ska ha god förmåga i att läsa, räkna, skriva och uttrycka sig verbalt, och ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för fortsatta studier på andra stadiet.
- **FSS applåderar satsningarna på stödåtgärder för de unga**, studiehandledning och kuratorer och psykologer.
- Den regionala och språkliga jämlikheten måste garanteras. **I det fall att läroplikten höjs måste höjningen utvidga den ungas reella valfrihet i valet av studieplats, bransch och form av studier**. FSS betonar särskilt att **i nuläget är tillgången på svenskspråkiga studiehandledare inte tillräcklig**, den måste ökas.
- FSS framhåller att andra stadiets utbildning ska vara avgiftsfri. **En persons socioekonomiska ställning får inte utgöra ett hinder för studier på andra stadiet**, alla ska ha möjlighet att efter den grundläggande utbildningen avlägga yrkesinriktad grundexamen eller studentexamen
- **Utbildningsanordnarna ska kompenseras för ökade kostnader, såväl de direkta som indirekta kostnaderna**. Detta gäller även kommunerna. Många kommuner kämpar med ekonomiska svårigheter och icke lagstadgad service som betjänar de unga och främjar de ungas välmående riskerar i annat fall dras in.
- **Om reformen ändå genomförs är nuvarande tidtabell för stram**. För att garantera en effektiv och kvalitativ ibruktagning av förlängd läroplikt behöver utbildningssektorn först få återhämta sig från rådande situation och återgå till normaltillstånd.
- Att tidtabellen är för stram syns även i beredningen. **Det är under all kritik att endast lagförslagen finns på svenska**. Det är av största vikt att de i grundlagen tryggade språkliga rättigheterna efterlevs, rättigheterna får inte äventyras till följd av politiskt fastställda tidtabellsmålsättningar.



FSS framhåller att en kvalitativ, kostnadsfri utbildning utgör en av grundstenarna för att alla ska ha möjlighet att förverkliga sina drömmar. Satsningar på utbildning och elevers och studerandes hälsa och välmående är en investering för framtiden och FSS välkomnar målsättningen om att minska skillnaderna i lärandet, öka jämlikheten i utbildningen och höja ungas utbildnings- och kompetensnivå.

Att lägga ytterligare krav på den enskilda unga individen anser FSS vara fel väg att gå och motsätter sig en förlängning av läroplikten. Förutom att FSS hellre använder sig av morot än piska ifrågasätter förbundet att en förlängning av läropliktsåldern till 18 år skulle resultera i att målsättningen om att alla skulle utexamineras från andra stadiet uppfylls. Ur propositionen framgår att hela 99,3 % av de som gick ut grundskolan år 2019 sökte till yrkesutbildning, gymnasiet, specialundervisning eller förberedande utbildning och 98,8 % av dem beviljades studieplats. Trots att det är en väldigt liten procent som aldrig söker vidare efter grundskolan är det ca 15 % per årskull som inte utexamineras från andra stadiet. Med andra ord är det en betydande andel som av olika orsaker avbryter sina studier på andra stadiet. Majoriteten utexamineras vid 19 års ålder, att läroplikten upphör då den läropliktiga fyller 18 år är således inte och garanterar att flera utexamineras utan det krävs åtgärder av andra slag.

Det är av yttersta vikt att grundskoleundervisningen är jämlik och att de som går ut grundskolan besitter tillräckliga kunskaper för fortsatta studier på andra stadiet, de ska ha god förmåga i att läsa, räkna, skriva och uttrycka sig verbalt. Finland hör till de länder som toppar listorna när det kommer till läskunnighet bland befolkningen men samtidigt visar PISA-undersökningar att läskunnigheten sjunkit i landet. Bland OECD-länderna är skillnaden mellan pojkars och flickors läskunnighet störst i Finland. Skillnaden mellan finska och finlandssvenska skolor i fråga om läskunnighet är betydande, de svenska skolorna är på efterkälken. Utbildningen ska vara jämlik, faktorer som kön, språktillhörighet och boendeort ska inte inverka.

Under hela lärtigen måste det satsas på psykiskt välmående. I den nationella strategin för psykisk hälsa skrivs att olika psykiatriska tillstånd utgör stora utmaningar för folkhälsan och att upp till hälften av befolkningen i något skede av livet lider av något psykiatrisktillstånd. FSS välkomnar satsningarna på stödåtgärder för de unga, studiehandledning och kuratorer och psykologer. Förebyggande arbete och lättillgängliga hjälpåtgärder av olika slag är av största vikt både för den enskilda individen men också ur en samhällsekonomisk synvinkel. Studerandes studieframgång, god psykisk och fysisk hälsa samt socialt välbefinnande ska främjas och upprätthållas inom elev- och studerandevården. Våren 2018 lät THL och utbildningsstyrelsen utföra en enkät i vilken det framkommer att likvärdigheten inte uppfylls inom skolornas kurators- och psykologtjänster. Skillnaderna i antalet elever och verksamhetsenheter bland skolkuratorerna och -psykologerna är stort, elevantalet kan variera från färre än 700 och upp till 2000. Lagen om elev- och studerandevård måste förnyas så att de lagstadgade förpliktelseerna preciseras. I lag ska fastställas antal elever per kurator och psykolog. Det för att garantera likvärdig elev- och studerandevård och för att kuratorerna även ska hinna arbeta förebyggande.

Den regionala och språkliga jämlikheten måste garanteras. FSS betonar särskilt att i nuläget är tillgången av svenskspråkiga studiehandledare inte tillräcklig, tillgången till behöriga



studiehandledare är i vissa kommuner redan idag problematisk. Det måste utbildas tillräckligt med svenskspråkiga studiehandledare. Vad gäller den språkliga jämlikheten måste i reformen tas i beaktande att utbildning inte ordnas lika heltäckande och i lika många kommuner på svenska som på finska. I förslaget till läropliktslag 18 § skrivs om när en läropliktig har rätt till inkvarteringsersättning. Att ett av villkoren för inkvarteringsersättning är att den läropliktiga studerar vid det gymnasium eller den yrkesläroanstalt som är närmast hemmet eller dit förbindelsen annars är snabbast med kollektivtrafik eller något annat lämpligt färd sätt innebär att läropliktiga har olika valmöjlighet beroende på bostadsort. I det fall att läroplikten höjs måste höjningen utvidga den ungas reella valfrihet i valet av studieplats, bransch och form av studier.

FSS framhåller att andra stadiets utbildning ska vara avgiftsfri. En persons socioekonomiska ställning får inte utgöra ett hinder för studier på andra stadiet, alla ska ha möjlighet att efter den grundläggande utbildningen avlägga yrkesinriktad grundexamen eller studentexamen. Vidare bör ändringar i utbetalande av studiepenning göras. I dagsläget inverkar föräldrarnas inkomster för dem som bor självständigt då det kommer till beviljandet av läromaterialstillägg till studiepenningen till studerande under 18 år, förhöjning av studiepenningens grundbelopp till en studerande som är 17 år samt vid beviljandet av statsgaranti för studielån till studerande under 17 år. FSS anser att föräldrarnas inkomster inte ska inverka i något av de fall den unga bor självständigt

Utbildningsanordnarna ska kompenseras för ökade kostnader, såväl direkta som indirekta. Detta gäller även kommunerna då många kommuner kämpar med ekonomiska svårigheter. Icke lagstadgad service som betjänar de unga och främjar de ungas välmående riskerar i annat fall dras in.

Om läroplikten ändå förlängs är nuvarande tidtabell för stram. För att garantera en effektiv och kvalitativ ibruktagning av förlängd läroplikt behöver utbildningssektorn först få återhämta sig från rådande situation och återgå till normaltillstånd. Att denna reform försöker förverkligas med en för snabb tidtabell vittnar även avsaknaden av motiveringar till föreliggande proposition på svenska om. I språklagens 31 § 1 mom. stadgas att ministeriets lagförslag och tillhörande betänkanden publiceras på finska och att publikationen även ska innehålla ett sammandrag samt den föreslagna lagtexten på svenska. I enlighet med paragrafens andra moment ska betänkande publiceras i sin helhet på svensk om det enligt det behöriga ministeriets prövning har stor betydelse för den svenskspråkiga befolkningen. FSS anser det finns skäl att ifrågasätta om de språkliga rättigheterna och kraven på god lagberedning förverkligas i detta fall. Det är fråga om en omfattande reform med stor betydelse för såväl den svensk- som finskspråkiga befolkningen. Det är av största vikt att de i grundlagen tryggade språkliga rättigheterna efterlevs, rättigheterna får inte äventyras till följd av politiskt fastställda tidtabellsmålsättningar samt att skolorna får återhämta sig efter en påfrestande vår.

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi.

Lausunto lyhyesti

- FSS suhtautuu myönteisesti hallituksen tavoitteisiin nostaa koulutus- ja osaamistasoa, lisätä koulutuksen tasa-arvoa ja vähentää oppimiseroja Suomessa. Järjestö kuitenkin painottaa, että **oppivelvollisuuden pidentäminen ei takaa tavoitteiden saavuttamista, vaan asettaa vaatimuksia nuorille**. FSS vastustaa oppivelvollisuuden pidentämistä..
- Oppivelvollisuusiän nostaminen 18 vuoteen ei takaa, että opiskelijat valmistuvat toiselta asteelta. Valtaosa toiselta asteelta valmistuvista on 19-vuotiaita. **Oppivelvollisuuden päättymisen 18-vuotiaana tarkoittaa, että nuori voi täytettyään 18 keskeyttää opintonsa.**
- **Peruskoulun tulee olla tasa-arvoinen, alueiden ja koulujen välisiä eroja tulee vähentää.** Kaikilla 9. luokan päättäneillä on oltava hyvät valmiudet lukea, laskea, kirjoittaa ja ilmaista itseään suullisesti sekä riittävästi osaamista ja valmiuksia opintojen jatkamiseen toisella asteella.
- **FSS kiittää panostuksista nuorten tukemiseen**, opinto-ohjaajiin, kuraattoreihin ja psykologeihin.
- Alueellinen ja kielellinen yhdenvertaisuus on taattava. **Mikäli oppivelvollisuutta pidennetään tulee pidennyksen laajentaa nuoren todellista valinnanvapautta opiskelupaikan, alan ja opintomuodon valinnassa.** FSS korostaa erityisesti, että **ruotsinkielisten opinto-ohjaajien saatavuus on tällä hetkellä riittämätöntä.** Opinto-ohjaajien määrää on lisättävä.
- FSS korostaa, että toisen asteen koulutuksen tulee olla maksutonta. **Henkilön sosioekonominen asema ei saa olla esteenä toisen asteen opinnoille**, kaikilla tulee olla mahdollisuus peruskoulun jälkeen suorittaa ammatillinen perustutkinto tai ylioppilastutkinto.
- **Koulutuksen järjestäjille on kompensoitava lisääntyvät kustannukset, sekä suorat, että epäsuorat kustannukset.** Tämä pätee myös kuntiin. Monet kunnat kärsivät taloudellisista vaikeuksista, ja muut kuin lakisääteiset palvelut jotka palvelevat nuoria ja edistävät nuorten hyvinvointia, voivat muuten jäädä hoitamatta.
- **Jos uudistus kuitenkin toteutetaan, nykyinen aikataulu on liian tiukka.** Oppivelvollisuuden pidentämisen tehokkaan ja laadukkaan käyttöönoton varmistamiseksi koulutusalan on ensin saatava toipua nykytilanteesta ja palattava normaalitilaan.
- Se, että aikataulu on liian tiukka, näkyy myös valmistelussa. **On käsittämätöntä, että vain lakiesitys on olemassa ruotsiksi.** On erittäin tärkeää, että perustuslaissa taattuja kielellisiä oikeuksia kunnioitetaan. Oikeuksia ei saa vaarantaa poliittisesti määritettyjen aikataulutavoitteiden takia.



FSS korostaa, että laadukas, maksuton koulutus muodostaa yhden peruskivistä sille, että jokaisella on mahdollisuus toteuttaa unelmiaan. Panostukset koulutukseen sekä oppilaiden ja opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin ovat panostuksia tulevaisuuteen. FSS toivottaa tervetulleeksi tavoitteen pienentää oppimiseroja, lisätä koulutuksen tasa-arvoa ja nostaa nuoren koulutus- ja osaamistasoa.

Lisävaatimuksien asettamista yksittäiselle nuorelle FSS pitää vääränä tienä ja vastustaa oppivelvollisuuden pidentämistä. Sen lisäksi, että FSS käyttäisi mielummin porkkanaa kuin keppiä, järjestö kyseenalaistaa, että oppivelvollisuuden pidentäminen 18 vuoteen johtaisi tavoitteen “kaikki valmistuvat toiselta asteelta” täyttymiseen. Lakiesitys osoittaa, että jopa 99,3 % peruskoulun vuonna 2019 päättäneistä haki ammatilliseen koulutukseen, lukioon, erityisoppilaitokseen tai valmistavaan koulutukseen ja 98,8 % heistä sai opiskelupaikan. Vaikka hyvin pieni osuus ei koskaan hakeudu opiskelemaan lisää peruskoulun jälkeen, noin 15 prosenttia vuosittain ei valmistu toiselta asteelta. Toisin sanoen huomattava osuus on eri syistä keskeyttänyt opintonsa toisella asteella. Suurin osa valmistuu 19 vuoden iässä, joten oppivelvollisuuden pidentäminen 18 vuoteen ei takaa, että useampi valmistuisi, vaan tarvitaan muunlaisia toimenpiteitä.

On erittäin tärkeää, että perusopetus on yhdenvertaista ja että peruskoulun päättävillä on riittävä osaaminen jatkaa opintojaan toisella asteella. Heillä on oltava hyvät valmiudet lukea, laskea, kirjoittaa ja ilmaista itseään suullisesti. Suomi on niiden maiden joukossa, joissa lukutaitoisen väestön määrä on kärkiluokkaa, mutta samalla PISA-tutkimukset osoittavat, että lukutaito on heikentynyt maassa. OECD-maista Suomessa on suurin ero poikien ja tyttöjen lukutaidossa. Erot suomenkielisten ja ruotsinkielisten koulujen välillä ovat merkittäviä, ruotsinkielisissä kouluissa ollaan takamatkalla. Koulutuksen tulee olla yhdenvertaista, sukupuolen, kieliryhmän ja asuinpaikan kaltaisten tekijöiden ei tule vaikuttaa.

Koko oppimispolun ajan on panostettava psyykkiseen hyvinvointiin. Mielenterveyttä koskevassa kansallisessa strategiassa todetaan, että erilaiset mielenterveyden häiriöt aiheuttavat suuria haasteita kansanterveydelle ja että jopa puolet väestöstä jossain elämänvaiheessa kärsii jostakin mielenterveyden häiriöstä. FSS suhtautuu myönteisesti nuorten tukemiseen panostamiseen, opinto-ohjaajien, kuraattorien ja psykologien muodossa. Ennaltaehkäisevä työ ja helposti saatavilla olevat erilaiset aputoimenpiteet ovat ensiarvoisen tärkeitä sekä yksilölle että kansantaloudelle. Opiskelijoiden opiskelumenestystä, hyvää psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia on edistettävä ja ylläpidettävä oppilas- ja opiskelijahuollossa. THL ja opetushallitus tekivät keväällä 2018 kyselyn, jossa kävi ilmi, että tasavertaisuus ei täytynyt koulujen kuraattori- ja psykologipalveluissa. Erot oppilaiden ja toimintayksiköiden lukumäärässä kuraattoria ja psykologia kohden välillä olivat suuria. Yhtä ammattilaista kohden oppilasmäärät vaihtelivat alle 700 aina 2000 asti. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakea on uudistettava siten, että lain velvoitteita täsmennetään. Laissa tulee määrittää oppilas- ja/tai opiskelijamäärä kuraattoria ja psykologia kohti. Jotta voidaan taata tasa-arvoinen oppilas- ja opiskelijahuolto, tulee kuraattoreiden ja psykologien ehtiä tehdä myös ennaltaehkäisevää työtä.

Alueellinen ja kielellinen yhdenvertaisuus on taattava. FSS korostaa erityisesti, että ruotsinkielisten opinto-ohjaajien saatavuus on tällä hetkellä riittämätöntä, pätevien opinto-ohjaajien saaminen on jo nykypäivänä monissa kunnissa haastavaa. Ruotsinkielisiä opinto-ohjaajia on koulutettava riittävästi. Kielellisen yhdenvertaisuuden suhteen uudistuksessa on otettava huomioon, että koulutusta ei

järjestetä niin kattavasti ja niin monessa kunnassa ruotsiksi kuin suomeksi. Oppivelvollisuuslain luonnoksen 18 §: ssä säädetään ehdoista majoituskorvauksen saamiseksi. Se, että yksi ehdoista on, että oppivelvollinen opiskelee siinä lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa joka on lähimpänä kotia, tai jonne muuten on nopein yhteys julkisella liikenteellä tai muualla sopivalla kulkumuodolla tarkoittaa, että oppivelvollisilla on eri valintamahdollisuudet riippuen asuinpaikasta. Mikäli oppivelvollisuutta pidennetään tulee pidennyksen laajentaa nuoren todellista valinnanvapautta opiskelupaikan, alan ja opintomuodon valinnassa.

FSS korostaa, että toisen asteen koulutuksen tulee olla maksutonta. Henkilön sosioekonominen asema ei saa olla esteenä toisen asteen opinnoille, kaikilla tulee olla mahdollisuus peruskoulun jälkeen suorittaa ammatillinen perustutkinto tai ylioppilastutkinto. Lisäksi on tehtävä muutoksia opintotukeen. Nykyisin vanhempien tulot vaikuttavat itsenäisesti eläviin, kun kyse on opintomateriaalillisesta myöntämisestä alle 18-vuotiaille opiskelijoille, opintorahan perusmäärän korottamisesta 17-vuotiailla ja opintolainan valtioneuvoston takauksen saamisesta alle 17-vuotiailla. FSS näkee, että vanhempien tulot eivät saa missään tilanteessa vaikuttaa nuoren asuessa itsenäisesti.

Koulutuksen järjestäjille on kompensoitava lisääntyneet kustannukset, sekä suorat, että epäsuorat kustannukset. Tämä pätee myös kuntiin, sillä monet kunnat kärsivät taloudellisista vaikeuksista. Muut kuin lakisääteiset palvelut, jotka palvelevat nuoria ja edistävät nuorten hyvinvointia, voivat muuten jäädä hoitamatta. .

Jos uudistus kuitenkin toteutetaan, nykyinen aikataulu on liian tiukka. Oppivelvollisuuden pidentämisen tehokkaan ja laadukkaan käyttöönoton varmistamiseksi koulutusalan on ensin saatava toipua nykytilanteesta ja palattava normaalitilaan. Sen, että tätä uudistusta yritetään toteuttaa liian nopeasti, osoittaa myös tämän lakiehdotuksen ruotsinkielisten perustelujen puuttuminen. Kielilain 31 §: n 1 momentissa säädetään, että ministeriön lainsäädäntöehdotukset ja niihin liittyvät raportit julkaistaan suomeksi ja että julkaisun tulisi sisältää myös yhteenveto ja ehdotettu säädösteksti ruotsiksi. Kappaleen toisen momentin mukaisesti raportti julkaistaan kokonaisuudessaan ruotsiksi, jos se on toimivaltaisen ministeriön harkinnan mukaan on erittäin tärkeä ruotsinkieliselle väestölle. FSS näkee, että on syytä epäillä, toteutuvatko kielelliset oikeudet ja hyvän lainvalmistelun vaatimukset tässä tapauksessa. Tämä on suuri uudistus, jolla on suuri merkitys sekä ruotsin- että suomenkieliselle väestölle. On erittäin tärkeää, että perustuslain takaamia kielellisiä oikeuksia kunnioitetaan, oikeuksia ei saa vaarantaa poliittisesti määritettyjen aikataulutavoitteiden takia ja koulujen saatava toipua stressaavan kevään jälkeen.